

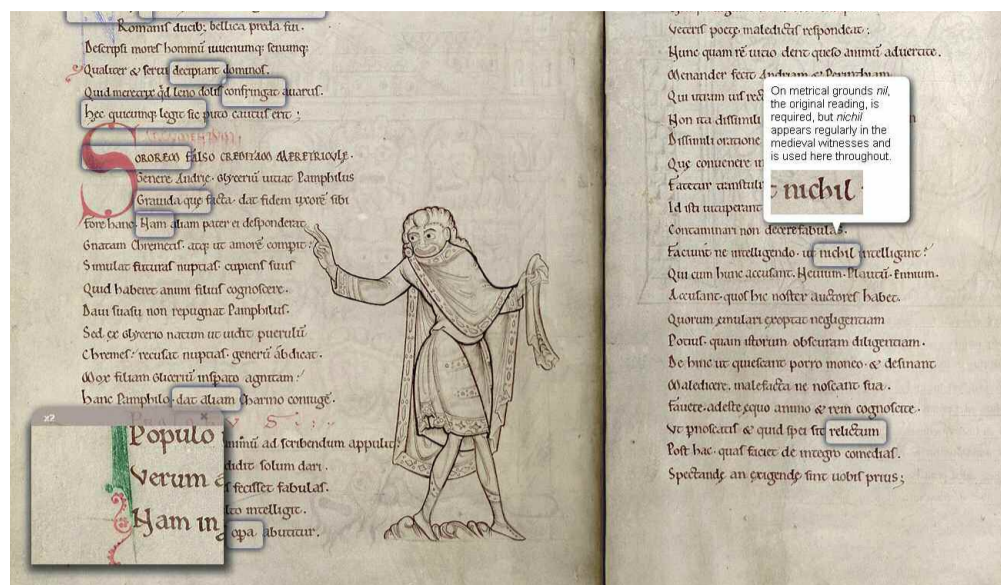
Fascinerend prachthandschrift

Dat niet alle dataparels online verkrijgbaar zijn, bewijst een dvd met een twaalfde-eeuws handschrift van zes Latijnse komedies van Terentius. Met vergrootglas en 'hot' knop! Mariken Teeuwen

De Bodleian Library (Oxford) heeft in september 2011 een tweede deel uitgebracht in de serie Bodleian Digital Texts Series: een dvd met daarop een facsimile editie van Oxford, Bodleian Library, MS Auct. F. 2. 13, een twaalfde-eeuws handschrift van zes Latijnse komedies van Terentius. Net als het vorige deel in de serie (The Vernon Manuscript) bevat de dvd de reproductie van één van de schatten van de Bodleian Library: een rijk geïllustreerd prachthandschrift.

Textual scholarship

Deze digitale editie dient twee broodheren: aan de ene kant is het een item voor de museumwinkel van de Bodleian Library, een commercieel product dat mikt op een breed publiek, in een reeks 'grote' handschriften uit hun collectie. Daarom ook is gekozen voor een uitgave op dvd, en niet online. Aan de andere kant is het een staaltje van *textual scholarship*, want de dvd biedt alles wat een wetenschappelijk geïnteresseerde zich wenst: kleurenfoto's van hoge kwaliteit, *hyperlinked* transcriptie van de hele tekst, annotaties bij de tekst met tekstkritisch commentaar, vertalingen met hyperlinks naar de transcripties en foto's, een historische introductie en kunsthistorisch commentaar. Aan de set illustraties van dit handschrift is een set uit verwante handschriften toegevoegd ter vergelijking en analyse. Bovendien heeft de tekst een zoekfunctie, die een snelle lijst hits oplevert waarnaar kan worden doorgelinkt. Wellicht was de doelgroep van deze tweede heer

Een inkijkje: links het vergrootglas en rechts de 'hot' knop

beter gediend met een online publicatie, om op termijn andere digitale facsimiles eraan toe te kunnen leggen of er eigen lagen informatie aan toevoegen, maar voor dit moment was een vrije online publicatie niet mogelijk.

De komedies van Terentius dateren uit de tweede eeuw voor Christus, en bleven populair gedurende de hele middeleeuwen. Ze werden gebruikt als schoolteksten en zijn overgeleverd in meer dan 600 handschriften. Een dozijn ervan is geïllustreerd. Het rijk geïllustreerd prachthandschrift is vermoedelijk vervaardigd in een Benedictijns klooster in St. Albans.

Pop-up informatie

De dvd biedt een compleet inzicht in de middeleeuwse setting van de tekst: we krijgen een goed inzicht in de tekstoverlevering, door *pop-up* informatie over afwijkende vormen en varianten, ook de middeleeuwse annotaties die aan de tekst zijn toegevoegd en die een complexe, eigen tekstoverlevering hebben, zijn getranscribeerd en

voorzien van editoriaal commentaar. Daarnaast is de middeleeuwse beeldtraditie van deze antieke teksten tot in de puntjes navolgbaar.

De dvd laat zich gemakkelijk en intuïtief gebruiken. Het is mogelijk om te bladeren, tegelijkertijd de transcriptie erbij te openen, door te klikken naar de vertaling, etcetera. Zonder uitgebreide instructie klik je gemakkelijk door van het een naar het ander en terug. Mooi gevonden zijn de *magnifyer*knop, die je een zwevend vergrootglas geeft dat je over de geopende pagina kunt laten glijden, en de *hot*knop, die de gebruiker per pagina wijzen op bijzonderheden door de passages te markeren met kadertjes. Als de gebruiker één van de kadertjes met de muis aanwijst, verschijnt er een pop-up schermje met commentaar. De dvd is verkrijgbaar bij de Bodleian Library Bookshop voor GBP 66,00. Een zeer geslaagd voorbeeld van digitale tekstontsluiting!

www.bodleianbookshop.co.uk

DASISH brengt ESFRI initiatieven bij elkaar

17, 18 en 19 januari vond bij 'Swedish National Data Service' in Göteborg de kickoff meeting plaats van het Europese project DASISH.

DASISH staat voor 'Data Service Infrastructure for the Social Sciences and Humanities' en wordt gefinancierd door de Europese Commissie vanuit het FP7 programma. Het project loopt drie jaar en beoogt de ESFRI ('European Strategy Forum on Research Infrastructures') initiatieven binnen de Social Sciences and Humanities voor onderzoeksinfrastructuren bij elkaar te brengen. Het gaat om de volgende onderzoeksinfrastructuren: CLARIN (Common Language Resources and Technology Infrastructure), DARIAH (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities), CESSDA (Council of European Social Science Data Archives), ESS (European Social Survey) en SHARE (Survey on Health, Aging and Retirement in Europe). Het doel is om kruisbestuiving en synergie te behalen bij de ontwikkeling van de infrastructuren die worden opgezet binnen deze initiatieven, zoals gezamenlijke activiteiten op het gebied van dataontsluiting, het delen van data, datakwaliteit en het archiveren van data. Ook kan er synergie worden bereikt ten aanzien van gerelateerde juridische en ethische aspecten. (EB)

<http://dasish.eu/>

Het Netherlands eScience Center (NLeSC) moet het e-niveau van de wetenschap omhoog krikken. E-data sprak met Jacob de Vlieg, directeur van NLeSC. Peter Boot

NLeSC is opgericht door NWO en SURF met de opdracht e-('enhanced') science in Nederland van de grond te tillen. Enhanced science is data-intensief, multidisciplinair, en ondenkbaar zonder krachtige en gedeelde computer georiënteerde methoden. "Wetenschappers uit uiteenlopende disciplines kunnen van elkaar leren", zo steekt De Vlieg van wal. "Geesteswetenschappers doen aan *text mining*, biologen doen hetzelfde als ze de letters van de genetische code willen kraken."

Kennis over big data

"Netwerkorganisatie NLeSC wil bij elkaar brengen wat op ICT gebied is ontwikkeld, om vervolgens deze methoden en concepten in een nieuwe context te kunnen hergebruiken. Innovatie ontstaat vaak op de grenzen van disciplines. Wij helpen samenwerkingsverbanden tussen disciplines van de grond te tillen. De eerste serie projecten betreft onder andere klimaatonderzoek, hersenonderzoek, scheikunde

Directeur NLeSC Jacob de Vlieg foto Leo van Velzen

De wetenschap kan data-intensiever

en sterrenkunde. Er is één geesteswetenschappelijk project, BiographyNed." (zie artikel op pagina 8) De Vlieg vervolgt: "Een voorbereidende commissie heeft een aantal data-intensieve wetenschapsgebieden geselecteerd die rijp leken voor eScience, en daaronder bevindt zich dus ook uitdrukkelijk het terrein van de eHumanities. In die gebieden is een aantal projecten geformuleerd.

In de toekomst zullen we *calls* voor projecten laten uitgaan. De eerste is zojuist aangekondigd en heeft als thema *converging sciences*. De centrale vraag is hoe kennis over *big data* uit het ene domein kan worden toegepast in het andere. En big betekent hier niet alleen een hoog volume, maar ook geproduceerd in hoog tempo of in grote variëteit. Ik verwacht hier ook belangstelling vanuit de sociale wetenschappen,

bijvoorbeeld van onderzoekers van social media. Met de KNAW zijn we in gesprek over mogelijkheden voor een thematische call op geesteswetenschappelijk gebied."

Duurzame infrastructuur Zijn deze calls het voornaamste beleidsinstrument van NLeSC?

"De calls zijn belangrijk, maar losse projecten alleen leveren geen duurzame infrastructuur. We hebben daarom daarnaast een team van eScience engineers, mensen gespecialiseerd in zowel een wetenschappelijk domein als ICT. Sommige engineers werken bij het NLeSC zelf, anderen zijn gedetacheerd bij onderzoeksgroepen. Dit levert kruisbestuiving tussen disciplines en projecten, en bovendien biedt het een carrièreperspectief en opleiding aan deze nieuwe wetenschappers. In de projecten die NLeSC financiert, zal altijd ook een eScience engineer werkzaam zijn."

En wat gebeurt er met software die in de projecten tot stand komt?

"Voor langdurig onderhoud aan software hebben wij niet de juiste schaalgrootte. De software zelf komt vrij ter beschikking, beheer kan mis-

schien worden ondergebracht bij instellingen als SARA (de ict-infrastructuurdienstverlener voor universiteiten en hogescholen). Maar we zien ook mogelijkheden voor commerciële *spin-offs*, die services leveren."

Wat is de rol van de integrators?

"Integrators zijn wetenschappers, uit verschillende vakgebieden, die een reputatie hebben op het gebied van data-intensief onderzoek. Zij kunnen een verbindende rol vervullen tussen disciplines. De integrators zullen in hun netwerk ook fungeren als evangelist voor het concept van eScience."

Concluderend benadrukt De Vlieg nogmaals het belang van samenwerking. "Euro-commissaris Kroes opende onlangs de bijeenkomst Open Infrastructures for Open Science, en sprak daarbij over het belang van delen, openheid, en samenwerking. In het tijdperk van massieve data hebben we daarvoor geavanceerde ICT nodig. Ik ben ook erg blij dat Jos Engelen, directeur van NWO, bij ons in het bestuur zit om die missie van samenwerking te helpen uitdragen."

www.esciencecenter.com

FOCUS